

УДК 378.091.3

**ФІЛОСОФСЬКИЙ ТА ПЕДАГОГОГІЧНИЙ АСПЕКТИ ПРОБЛЕМИ
ФОРМУВАННЯ АКСІОЛОГІЧНОЇ СФЕРИ МАЙБУТНЬОГО
ВЧИТЕЛЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА**

Д. О. Трубнікова⁶

**PHILOSOPHICAL AND PEDAGOGICAL ASPECTS OF THE
PROBLEM OF FORMATION OF THE AXIOLOGICAL SPHERE OF
THE FUTURE TEACHER OF MUSIC ART**

D. Trubnikova

Розглянуто поняття аксіологічної сфери з точки зору філософської та педагогічної наук, уточнено його зміст у контексті мистецької освіти. Встановлено, що аксіологічна сфера має значний вплив на становлення особистості здобувачів освіти у мистецькій галузі. Визначено поняття аксіологічної сфери майбутнього вчителя музичного мистецтва, що є ціннісним уявленням про музичне мистецтво та свою професію, відносинами, оцінкою та іншими проявами ціннісно-гуманістичної педагогічної свідомості, а також підпорядкованими зв'язками між ними, які дають змогу майбутнім фахівцям розвиватися різносторонньо, та отримати великий духовний досвід. Акцентовано увагу на цінностях, які мають важливе значення у гармонійному розвитку майбутніх вчителів музичного мистецтва. Обґрунтована значимість творчих, естетичних та гуманістичних цінностей та їх місце у змісті аксіологічної сфери майбутнього вчителя. Встановлений зв'язок цінностей та ціннісних орієнтацій у формуванні аксіологічної сфери майбутнього вчителя-музиканта. Виявлено, що філософський аспект у мистецькій освіті дає змогу усвідомити місце мистецтва в культурному житті народу, значущість зв'язку світоглядних питань розвитку мистецько-педагогічного прогресу із духовним розвитком людства. Приділено увагу функціям філософського підходу у мистецькій освіті, які полягають у застосуванні фундаментальних принципів філософії для усвідомлення і переосмислення освітньої діяльності, інтеграції всіх елементів музично-педагогічної діяльності в галузі мистецтв, та змісту філософського підходу у музичному мистецтві, який базується на філософії освіти та філософії мистецтва, пов'язаними із філософією як методологією пізнання. Висвітлено зміст аксіологічної сфери музично-педагогічної освіти як теорії орієнтації особистості у світі музично-педагогічних цінностей. Виявлено, що сутність аксіологічної сфери можна розглядати в мистецькій освіті як інтерпретацію та світ професійних цінностей, де музичне мистецтво є носієм цінності та об'єктом пізнання, а викладачі та майбутні вчителі як колективний суб'єкт пізнання утворюють у процесі суб'єктно-об'єктних та міжсуб'єктних відносин музично-

⁶ ©Трубнікова Д. О. Філософський та педагогічний аспекти проблеми формування аксіологічної сфери майбутнього вчителя музичного мистецтва
DOI: 10.34142/2312-1548.2021.57.06

педагогічну аксіологічну сферу, в якій народжуються, функціонують та затверджуються музично-педагогічні цінності.

Ключові слова: аксіологічна сфера вчителя музичного мистецтва, філософія мистецької освіти, філософський аспект, педагогічний аспект, цінності, аксіопедагогіка, музичне мистецтво.

The concept of the axiological sphere from the point of view of philosophical and pedagogical science is considered, its content in the context of art education is specified. It is established that the axiological sphere has a great influence on the formation of the personality of students in the field of art. The concept of the axiological sphere of the future music teacher is defined, which is a valuable idea of the art of music and his profession, attitudes, evaluation and other manifestations of value-humanistic pedagogical consciousness, as well as subordinate links between them that allow future professionals to develop diversely, and gain great spiritual experience. Emphasis is placed on the values that are important in the harmonious development of future music teachers. The significance of creative, aesthetic and humanistic values and their place in the content of the axiological sphere of the future teacher is substantiated. The connection between values and value orientations in the formation of the axiological sphere of the future music teacher has been established. It was found that the philosophical aspect in art education allows to understand the place of art in the cultural life of the people, the importance of the connection of worldview issues of artistic and pedagogical progress with the spiritual development of mankind. Attention is paid to the functions of the philosophical approach in art education, which are to apply the fundamental principles of philosophy to understand and rethink educational activities, integration of all elements of music and pedagogical activities in the arts, and the content of philosophical approach in music based on philosophy of education and philosophy related to philosophy as a methodology of cognition. The content of the axiological sphere of music-pedagogical education as a theory of personality orientation in the world of music-pedagogical values is highlighted. It was found that the essence of the axiological sphere can be considered in art education as an interpretation and the world of professional values, where music is a carrier of value and object of knowledge, and teachers and future teachers as a collective subject of knowledge form in the process of subject-object. of musical and pedagogical axiological spheres in which musical and pedagogical values are born, function and are approved.

Key words: axiological sphere of music art teacher, philosophy of art education, philosophical aspect, pedagogical aspect, values, axiopedagogy, music art.

Постановка проблеми. Інтерес до вивчення ціннісної тематики підвищується в кризові або перехідні періоди розвитку суспільства, зв'язані не тільки зі зміною умов життя, соціальних структур, а й із затвердженням нової нормативно-ціннісної моделі, а отже і змінами в процесі функціонування і розвитку суспільства. Результатом професійної підготовки на етапі розвитку мистецької освіти та практики сьогодення повинні бути не лише сформованість спеціальних знань та виконавських умінь, а й розвиток системи професійних та загальнолюдських цінностей у здобувачів освіти, внутрішньої мотивації у педагогічній діяльності, прагнення до саморозвитку та самореалізації майбутнього вчителя музичного мистецтва.

Усвідомлення вагомих проблем мистецької педагогіки, її цілей, завдань, принципів у рамках методології освіти здійснюється в контексті

аксіологічної парадигми, яка розглядає особистість майбутнього вчителя музичного мистецтва як унікальну неповторну цілісність, активну творчу індивідуальність, котра може впливати на свій професійний розвиток і життя завдяки власним орієнтирам і цінностям. Потреба всебічного вивчення аксіологічної сфери майбутнього вчителя музичного мистецтва крізь призму філософського підходу обумовлена протиріччями між необхідністю формування ціннісних орієнтацій здобувачів освіти та неможливістю використання філософських засад в освітньому процесі. Тому метою мистецької освіти є аксіологічний розвиток особистості, формування ціннісного ставлення до культури та мистецтва, що є фундаментом моральності і творчого самовираження. Таким чином, філософський аспект проблеми формування аксіологічної сфери майбутнього вчителя музичного мистецтва потребує подальшої наукової рефлексії та доповнень у галузі мистецької освіти.

Аналіз основних досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Значущість дослідження цієї проблеми підтверджують наукові роботи вчених-філософів (В. Андрущенко (2015), І. Беха (2018), І. Божко (2012), І. Зязюна (2010), Л. Столовича (1998)).

Т. Калюжна (2012) розглядає дану проблему та вважає, що філософія освіти, звертаючись до аксіологічної проблематики, спирається на ті загальні теоретико-методологічні підходи, що вироблені в аксіології як філософській теорії цінностей. Тому основні парадигмальні побудови філософсько-педагогічної аксіології в тій частині, яка стосується розуміння питання про природу цінностей, сполучення об'єктивного і суб'єктивного в них, взаємозв'язок цінностей із соціальними і культурними чинниками, про механізми їхнього виникнення і функціонування, співвідносні з основними парадигмальними побудовами аксіології загалом.

Опис проблем цінностей та ціннісних орієнтацій висвітлювався такими вченими педагогами-музикантами як О. Михайличенком (2000), О. Олексюк (2012), О. Отич (2010), Г. Падалкою (2008), А. Растригіною (2019), О. Ростовським (2011), О. Рудницькою (2005), В. Тушевою (2021), та ін., але поняття саме аксіологічної сфери в музичній освіті у філософському аспекті ми не вбачаємо різносторонньо вивченим.

Важливою для нашого дослідження є думка В. Тушевої (2021), яка вважає, що цінність як полюс ціннісного відношення виступає у функції загального методологічного орієнтиру для осмислення суті та змісту аксіологічного простору. Цінність, «вплетена в тканину» соціокультурної, мистецької і педагогічної дійсності, створює навколо неї певний культурний контекст. Стає перспективним вибудовуванням та осмисленням суті й змісту аксіологічного простору, який необхідно розглядати в методологічному ракурсі – крізь призму моралі та духовності як форми суспільної свідомості (гносеологічний підхід), як особливого способу

духовно-практичного осягнення світу (етичний і естетичний підхід), як регулятора поведінки (соціальний підхід).

Отже, сучасна наука має надбання щодо аксіологічної сфери у філософському баченні загалом. Разом з тим, поза увагою науковців залишилось питання аксіологічної сфери у мистецькій освіті, яке потребує комплексного вирішення за допомогою філософського підходу.

Мета статті – висвітлити проблему формування аксіологічної сфери майбутнього вчителя музичного мистецтва у філософському педагогічному контекстах.

Виклад основного матеріалу. Формуючись у суспільстві і затверджуючись у духовному світі кожної людини, аксіологічна сфера людини несе в собі багатовіковий досвід взаємодії та спілкування людей, в якому виражається сформована система внутрішніх регулятивів людської діяльності, яка схвалена суспільством. Реалізація аксіологічної сфери людини передбачає виробництво та споживання, трансформацію та трансляцію найрізноманітніших цінностей.

Проблема аксіологічної сфери має глибоку історико-філософську традицію. Як автономна галузь філософського пізнання та діяльності теорія цінностей зароджується у середині XIX ст. у Р. Лотце, а в подальшому в неокантіанстві Баденської школи, представниками якої були В. Віндельбанд та Г. Ріккерт, а також у філософії Ф. Ніцше. Саме ці автори на перший план висувають ідею важливості цінностей у філософії, яка отримала назву – аксіологія (від грец. *аксіа* – цінність). У філософських словниках поняття «аксіологія» трактується як філософська наука, що досліджує та осмислює витоки світоглядного та методологічного ставлення людей до буття речей, предметів та явищ, необхідних для їх повноцінного життя та активної діяльності.

Вперше, поняття «аксіологічна сфера» було обґрунтовано Л. Столовичем (1998) подібно до «семіосфери» Ю. Лотмана. Сутність, яка трактується науковцями у понятті аксіологічної сфери, включає у собі ціннісне ставлення індивіда до світу й світу до індивіда, що втілюється в об'єктивному існуванні цінностей, суб'єктивній дійсності ціннісної свідомості та творчій діяльності з опанування і створення цінностей. На думку А. Столовича (1998), аксіологічна сфера передбачає узгодження ціннісних явищ, системний та структурний зв'язок між ними та класифікацію цінностей. Також, аксіологічну сферу визначають науковці як всю сферу ціннісного ставлення суб'єкта до світу і містить у собі два компоненти: по-перше, світ цінностей; по-друге, ціннісне бачення цього світу у вигляді ціннісних уявлень, оцінок, ідеалів, канонів, образів.

Розглянувши філософську літературу, ми приходимо до висновку, що формування аксіологічної сфери має великий вплив на розвиток та становлення особистості майбутніх вчителів, їх інтерес та мотивацію до професійної діяльності, на ціннісне відношення до професії. На думку

О. Отич (2010) аксіологічна сфера сучасної педагогіки охоплює ціннісні уявлення, відносини, оцінки та інші прояви ціннісної гуманістичної педагогічної свідомості, а також ієрархічні зв'язки між ними. Маючи спільну гуманістичну основу, ці елементи педагогічної аксіологічної сфери набувають власної специфіки у контексті різних гуманістичних парадигм освіти, зокрема, аксіологічної, антропологічної, культурологічної та холистичної науково-мистецької парадигми.

Проаналізуємо одну з основних категорій аксіологічної сфери – цінності. У філософському трактуванні, вони є однією з основних універсалій, що займають значну частину структури особистості. Цінності характеризують сутність людини як суб'єкта діяльності, його ставлення до інших суб'єктів та суспільства взагалі. У філософському підході до розгляду цінностей деякі науковці розділяють їх на загальнолюдські, які були сформовані історично суспільством, та індивідуальні, особистісні, які є суб'єктивним феноменом свідомості (Бех 2018, Зязюн 2010). З іншої сторони, науковці розподіляють цінності сучасної людини на три рівні:

1. рівень загальнолюдських цінностей, який формує цінності породжені основними потребами людського організму;
2. рівень цінностей певних груп людей;
3. рівень цінностей «специфічних» індивідів. Таким чином, цінність виявлялася виборчою настановою, похідною від потреб, а іноді просто ототожнювалася з ними, «потреби чи цінності пов'язані один з одним ієрархічно та еволюційно».

І. Зязюн (2010) наголошує, що цінності – це намагання внести упорядкованість у людське існування. Оцінюючи навколишній світ, людина систематизує свої устремління, оптимізує відношення з оточуючими природними і соціальними обставинами. Ціннісна культура формується всіма умовами життя людей і впливає на них з боку природи й суспільства. Цінності виявляються в конкретних діях, відношеннях. Різноманітність цінностей цілком відображує різноманітність структури людської діяльності.

Вагомим аспектом у формуванні аксіологічної сфери є система професійно-педагогічних і загальнолюдських цінностей майбутніх фахівців. Аксіологічна сфера майбутнього вчителя музичного мистецтва сьогодення включає ціннісні поняття про музичне мистецтво та свою професійну діяльність, відношення, оцінку та інші прояви ціннісно-гуманістичної мистецько-педагогічної свідомості, а також пов'язані зв'язки між ними. Дані частини аксіологічної сфери у музичній педагогіці набувають власної своєрідності у контексті різноманітних гуманістичних парадигм мистецької освіти, зокрема, аксіологічної, антропологічної, культурологічної та науково-мистецької парадигми.

Одними з найважливіших цінностей у формуванні особистості майбутнього вчителя музичного мистецтва є цінності творчості, естетичні

цінності та гуманістичні цінності. У свою чергу, науковці (Кучерявий, Клепков, 2000) цінності творчості дають змогу молодому вчителю реалізувати свої ідеї, можливість самовираження, втілення думок, ідей, емоцій та образів у педагогічній діяльності. Цінності творчості стають рушійною силою у мотивації та самореалізації майбутнього вчителя музичного мистецтва, через здатність створювати щось креативне та нове.

Науковці музично-педагогічної освіти, такі як О. Рудницька (2005), В. Тушева (2017), розглядають естетичні цінності як ті, що супроводжують становлення особистості майбутнього вчителя-музиканта упродовж всього життя, насамперед через постійне сприйняття творів мистецтва. Процес формування естетичних цінностей має певні складнощі через свій суб'єктивізм та безпосередній зв'язок із емоціями та почуттями, які виникають при роботі із музичними творами. Саме під час формування даних цінностей, важливо приділити увагу гармонійному розвитку смаку здобувача освіти в освітньому процесі.

Як зауважують Г. Падалка (2010) та А. Растрігіна (2014), що досить важливими є гуманістичні цінності майбутнього вчителя музичного мистецтва, які повинні отримувати своє втілення у музично-педагогічній діяльності. Для нашого дослідження важливим є розгляд даних цінностей не тільки з точки зору загальнолюдських, а із точки зору професійних якостей. Діяльність вчителя музичного мистецтва вимагає посередництва між здобувачем освіти та витвором мистецтва. Музичні твори напряму пов'язані із формуванням ціннісної сфери особистості, тому в освітньому процесі важливо приділяти увагу формуванню світоглядних орієнтацій майбутнього вчителя, направлених на правильне осмислення загальнолюдських цінностей, таких як добро, справедливість, співчуття, совість, відповідальність, толерантність, які сформують не тільки гідну особистість, а й професіонала.

Аналіз вище зазначених наукових праць дозволяє зробити висновок, що невідривною категорією аксіологічної сфери є ціннісні орієнтації, які у філософії характеризуються як продукт життєдіяльності соціальних груп та всього людства загалом, які існують у вигляді суспільного ідеалу. Спираючись на визначення філософських словників (Надольний, 2011), ми маємо уявлення про ціннісні орієнтації як особливий компонент духовності особистості, які є наслідком вільного обрання ціннісних переваг. На відміну від цінностей, що існують як надіндивідуальні суті, ціннісні орієнтації є засобом залучення індивіда до загального, пов'язаного з формуванням його прихильності до певних ідеалів, духовних пріоритетів, суспільних вимірів буття.

Механізмом формування системи ціннісних орієнтацій у музичній освіті є сходження особистості до цінностей музичної культури, що здійснюється через пошук, ціннісне осмислення і оцінку. Пошук може виступати як універсальний механізм орієнтацій, який збагачує і підносить

музично-педагогічні потреби особистості, розширюючи її кругозір і сприяючи особистісній активності.

Розглядаючи філософський підхід у мистецькій освіті, ми говоримо про його спрямованість на пояснення смислів, закономірностей, головних напрямків духовного осмислення музичного мистецтва, його залучення у навчально-виховний процес у ВНЗ, тлумачення впливу музичних творів на формування особистості майбутнього вчителя музичного мистецтва. Найголовніші функції філософського підходу у мистецькій освіті полягають у застосуванні фундаментальних принципів філософії для усвідомлення і переосмислення освітньої діяльності, інтеграції всіх елементів музично-педагогічної діяльності в галузі мистецтв. Зміст філософського підходу у музичному мистецтві базується на філософії освіти та філософії мистецтва, пов'язаними із філософією як методологією пізнання.

Теорія орієнтації особистості у світі музично-педагогічних цінностей дозволяє розглядати музично-педагогічну освіту як «філософію процесу», в якому становлення музичного мистецтва визначає дійсність музичного буття, а воно, у свою чергу, супроводжує становлення особистості майбутнього вчителя музичного мистецтва, що сягає культурних цінностей і знаходить на цьому шляху музично-педагогічні цінності.

Зміст аксіологічної сфери музично-педагогічної освіти як теорії орієнтації особистості у світі музично-педагогічних цінностей визначається можливістю осмислити музично-педагогічну освіту як:

- цінність, що вміщує в собі особистісно-ціннісні погляди майбутнього вчителя музичного мистецтва на навколишній світ, на мистецтво, на самого себе як творця музично-педагогічних цінностей;
- складну організовану систему, що саморозвивається, інтегрує нескінченний саморозвиток музичного мистецтва та майбутнього вчителя, що знаходяться в концептуальному полі суб'єктно-об'єктних і міжсуб'єктних відносин;
- процес ціннісного становлення особистості майбутнього вчителя, що осягає музично-педагогічні цінності та створює нове в невинній творчій діяльності.

Сутністю аксіологічної сфери в музично-педагогічній освіті є інтерпретація її як світу музично-педагогічних цінностей, де музичне мистецтво є носієм цінності та об'єктом пізнання, а викладачі та майбутні вчителі як колективний суб'єкт пізнання утворюють у процесі суб'єктно-об'єктних та міжсуб'єктних відносин музично-педагогічну аксіологічну сферу, в якій народжуються, функціонують та затверджуються музично-педагогічні цінності.

Філософське осмислення феномену музичного мистецтва передбачає початкову диференціацію на музику яка звучить, формалізовану в музичних творах, та музику метафізичну, у вигляді музичного принципу картини світу як сутнісного буття. Поділ на музику як вид мистецтва та музику як

онтологічну категорію обумовлює дуальність зрозумілого і незбагненого. Таким чином, в цих протиріччях полягає уся складність опанування музичного мистецтва та формування аксіологічної сфери майбутнього вчителя музичного мистецтва. Спираючись на аксіологічну парадигму мистецької освіти ціннісне бачення педагогічних проблем стверджується у філософському підході до розгляду педагогічних явищ, згідно з яким вони оцінюються з позиції сприяння систем цінностей набуттю майбутнім вчителем музичного мистецтва здатності впроваджувати цінності в освіту.

Висновки. Таким чином, філософський підхід дає більш широке розуміння особливостей проблеми формування аксіологічної сфери майбутнього вчителя музичного мистецтва, розширює зміст понять аксіологічна сфера, цінності, ціннісні орієнтації. Зроблено висновок, що формування аксіологічної сфери має великий вплив на розвиток та становлення майбутніх вчителів музичного мистецтва, їх інтерес та мотивацію до професійної діяльності, на ціннісне відношення до професії. Розглянуто поняття аксіологічної сфери з точки зору філософії та уточнено її зміст у контексті мистецької освіти. Визначено поняття аксіологічної сфери майбутнього вчителя музичного мистецтва. Акцентовано увагу на цінностях, які мають важливе значення у гармонійному розвитку майбутніх вчителів музичного мистецтва. Обґрунтована значимість творчих, естетичних та гуманістичних цінностей та їх місце у змісті аксіологічної сфери майбутнього вчителя. Встановлений зв'язок цінностей та ціннісних орієнтацій у формуванні аксіологічної сфери майбутнього вчителя-музиканта. Приділено увагу функціям філософського підходу у мистецькій освіті та змісту філософського підходу у музичному мистецтві. Висвітлено зміст аксіологічної сфери музично-педагогічної освіти як теорії орієнтації особистості у світі музично-педагогічних цінностей.

Перспективи подальших розвідок вбачаємо у дослідженні проблеми формування аксіологічної сфери майбутнього вчителя музичного мистецтва у соціологічному, психологічному та мистецтвознавчому аспекті.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- Андрущенко В. П. (2015) Ціннісна невизначеність особистості та її подолання засобами освіти. *Вища освіта України*, № 3, 5–13.
- Божко І. Г. (2012) *Філософія мистецької світи України*. Фастівський ліцей-інтернат. Отримано з: <http://surl.li/bxlbj>
- Бех І. Д. (2018) *Особистість на шляху до духовних цінностей*. Київ. Чернівці: Букрек.
- Зязюн І. А. (2010) Діалектика ціннісних суджень та відношень. *Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти*. Вип. 27, Ч. 1. 28–39.
- Калюжна Т. Г. (2012) *Педагогічна аксіологія в умовах модернізації професійно-педагогічної освіти* Київ: НПУ ім. М. П. Драгоманова.

- Кучерявий І. Т., Клепков О.І. (2000) Творчість – основа розвитку потенційних джерел особистості. Київ: Вища школа.
- Михайличенко О. В. (2000) Музично-естетичне виховання дітей та молоді в Україні (друга половина XIX – початок XX ст.) Київ: Видавничий центр КДЛУ.
- Надольний І. Ф. (2011) Філософія: Словник-довідник. Київ: НАКККіМ. Отримано з: <http://194.44.12.92:8080/jspui/handle/123456789/1094>
- Олексюк О. М. (2012) Духовні детермінанти і цінності компетентісно орієнтованої вищої мистецької освіти. *Педагогічна освіта: теорія і практика*. Вип. 11. 283-286. Отримано з: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znppo_2012_11_53
- Отич О. М. (2010) Аксіосфера гуманістичної педагогіки. *Професійна освіта: педагогіка і психологія: українсько-польський щорічник*, 12. 173–180.
- Падалка Г. М. (2008) Педагогіка мистецтва. Теорія і методика викладання мистецьких дисциплін. Київ: Освіта України.
- Падалка Г. (2010). Теорія і методика мистецької освіти: інноваційна проблематика. *Мистецька освіта: зміст, технології, менеджмент*. Вип. 5, 68-83.
- Растригіна А. М. (2014) Інноваційний контекст професійної підготовки майбутнього педагога-музиканта. *Наукові записки*, 133, Кіровоград, 57 –64.
- Растригіна А. М. (2019) Концепція духовності виховання як модель новітньої парадигми освіти. *Горизонт духовності виховання*. Вільнюс: Zuvedra, 128–143.
- Ростовський О. Я. (2011) Теорія і методика музичної освіти. Тернопіль: Навчальна книга, Богдан.
- Рудницька О. П. (2005) Особливості мистецької освіти у вимірах особистісно-зорієнтованого підходу. Педагогіка: загальна та мистецька. Тернопіль: Навчальна книга, Богдан.
- Столлович Л. (1998) On the Concept of «Axiosphere». *Twentieth World Congress of Philosophy. Abstracts of Invited and Contributed*. Boston, Massachusetts USA, August, 1998, 192.
- Тушева В. В. (2017) Культурологічні засади вищої мистецької освіти. *Теорія і методика мистецької освіти*, 14, 62-68.
- Тушева В. В. (2021) Аксіологічні засади дослідницького пошуку в мистецькій освіті. *Музичне мистецтво в освітологічному дискурсі*. 6, 14-21.
doi: <https://doi.org/10.28925/2518-766X.2021.63>

REFERENCES

- Andrushchenko V. P. (2015) Tsinnisna nevyznachenist osobystosti ta yii podolannia zasobamy osvity [Value uncertainty of the individual and its

- overcoming by means of education] *Vyshcha osvita Ukrainy [Higher education in Ukraine]*, 3, 5–13 [in Ukrainian].
- Bozhko I. H. (2012) *Filosofiiia mystetskoï svity Ukrainy. [Philosophy of the art world of Ukraine]* Fastivskyi litsei-internat. Retrieved from: <http://surl.li/bxlbj> [in Ukrainian].
- Bekh I. D. (2018) *Osobystist na shliakhu do dukhovnykh tsinnosti [Personalist on the way to spiritual values]* Kyiv. Chernivtsi: Bukrek [in Ukrainian].
- Kahan, M. S. (1997) *Fylosofskaia teoriia tsennosti [Philosophical theory of value]: TOO TK Petropolys* [in Russian].
- Kaliuzhna T. H. (2012) *Pedahohichna aksiolohiia v umovakh modernizatsii profesiino-pedahohichnoi osvity [Pedagogical axiology in the conditions of modernization of professional and pedagogical education]*. Kyiv: NPU im. M. P. Drahomanova [in Ukrainian].
- Kryzhko V. V. (2005) *Antolohiia aksiolohichnoi paradyhmy osvity [Anthology of axiological paradigm of education]* Kyi: "Osvita Ukrainy" [*Higher education in Ukraine*] [in Ukrainian].
- Kucheriavyi I. T, Klepkov O.I. (2000) *Tvorchist – osnova rozvytku potentsiinykh dzherel osobystosti [Creativity is the basis for the development of potential sources of personality]* Kyiv: Vyshcha shkola. [in Ukrainian].
- Mykhailychenko O. V. (2000) *Muzychno-estetychne vykhovannia ditei ta molodi v Ukraini [Musical and aesthetic education of children and youth in Ukraine]*. Kyiv: Vydavnychiy tsentr KDLU [in Ukrainian].
- Nadolnyi I. F. (2011) *Filosofiiia: Slovnyk-dovidnyk. [Philosophy: Dictionary-reference]* Kyiv: NAKKKiM. Retrieved from: <http://194.44.12.92:8080/jspui/handle/123456789/1094> [in Ukrainian].
- Oleksiuk O. M. (2012) *Dukhovni determinanty i tsinnosti kompetentnisno oriientovanoi vyshchoi mystetskoï osvity. [Spiritual determinants and values of competence-oriented higher art education]*. *Pedahohichna osvita: teoriia i praktyka [Pedagogical education: theory and practice]*. Vyp. 11. 283-286. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znppo_2012_11_53 [in Ukrainian].
- Otych O. M. (2010) *Aksiosfera humanistychnoi pedahohiky. [Axiosphere of humanistic pedagogy]* *Profesiina osvita: pedahohika i psykholohiia: Ukrainsko-polskyi shchorichnyk [Vocational education: pedagogy and psychology: Ukrainian-Polish Yearbook]*, 12. 173–180 [in Ukrainian].
- Padalka H. M. (2008) *Pedahohika mystetstva. Teoriia i metodyka vykladannia mystetskykh dystsyplin [Art pedagogy. Theory and methods of teaching art disciplines]* Kyiv: Osvita Ukrainy [in Ukrainian].
- Rastryhina A. M. (2014) *Innovatsiinyi kontekst profesiinoi pidhotovky maibutnoho pedahoha-muzykanta. [Innovative context of professional training of future music teacher]* *Naukovi zapysky. [Proceedings]* Kirovohrad, 2014. 133, 57–64 [in Ukrainian].

- Rastryhina A. M. (2019) Kontsepsiia dukhovnosti vykhovannia yak model novitnoi paradyhmy osvity. Horyzont dukhovnosti vykhovannia. [*The concept of spirituality of education as a model of the latest paradigm of education. The horizon of spiritual education*] The Horizon of Spirituality of Education. Vilnius: Zuvedra, 128–143 [in Ukrainian]
- Rostovskyi O. Ya. (2011) Teoriia i metodyka muzychnoi osvity [Theory and methods of music education] Ternopil: Navchalna knyha. Bohdan [in Ukrainian].
- Rudnytska O. P. (2005) Osoblyvosti mystetskoï osvity u vymirakh osobystisno-zoriiantovanoho pidkhodu. Pedahohika: zahalna ta mystetska. [Features of art education in the dimensions of personality-oriented approach. Pedagogy: general and artistic] Ternopil: Navchalna knyha. Bohdan [in Ukrainian].
- Stolovych L. (1998) On the Concept of «Axiosphere». Twentieth World Congress of Philosophy. Abstracts of Invited and Contributed. Boston, Massachusetts USA, August, 1998, 192 [in English].
- Tusheva V. V. (2017) Kulturolohichni zasady vyshchoi mystetskoï osvity. [Cultural principles of higher art education] *Teoriia i metodyka mystetskoï osvity [Theory and methods of art education]* 14, 62-68. [in Ukrainian].
- Tusheva V. V. (2021) Aksiolohichni zasady doslidnytskoho poshuku v mystetskii osviti. [Axiological principles of research research in art education] *Muzychne mystetstvo v osvitolohichnomu dyskursi [Musical art in educational discourse]* 6, 14-21.
doi: <https://doi.org/10.28925/2518-766X.2021.63> [in Ukrainian]
- Ziazium I. A. (2010) Dialektyka tsinnisnykh sudzhen ta vidnoshen. [Dialectics of value judgments and relations] *Problemy ta perspektyvy formuvannia natsionalnoi humanitarno-tekhnichnoi elity. [Problems and prospects of formation of the national humanitarian and technical elite]* Vyp. 27, Ch. 1. Kharkiv: NTU KhPI, 28–39 [in Ukrainian].

Трубнікова Дар'я Олександрівна
аспірантка 1 року навчання,
«015 Професійна освіта»
Харківського національного
педагогічного університету імені
Г.С. Сковороди
+38 (093) 148 70 68
ORCID ID 0000–0001–6625–1732
e-mail: trubnikovadaria1997@gmail.com

Trubnikova Daria Alexandrovna
graduate student of 1 year of study,
"015 Professional Education" of
H. S. Skovoroda Kharkiv National
Pedagogical University
+38 (093) 148 70 68
ORCID ID 0000–0001–6625–1732
e-mail: trubnikovadaria1997@gmail.com